

BY, MARSK OG GÆST

27

By, marsk og geest 27

Kulturhistorisk tidsskrift
for Sydvestjylland

Forlaget Liljebjerget 2015

Indhold

Martin Egelund Poulsen og Scott Robert Dollar

**Bronzealderbønder i det sydjyske indland
– treskibede langhuse fra ældre
bronzealder på Kongehøj II s. 05**

**Bronze Age farmers from inland southern Jutland.
Early Bronze Age three ailed long houses from
the settlement of Kongehøj II s. 18**

Martin Egelund Poulsen og Lars Grundvad

**Vestervang ved Vejen
– væggrøftshuse fra overgangen mellem yngre
stenalder og ældre bronzealder s. 20**

**Vestervang in Vejen
– Wall trench houses dated to the transition from
the Late Stone Age to the Early Bronze Age. s. 36**

Bente Grundvad

**Sydvestjyske bådgrave fra jernalder og vikingetid
– religiøs betydning og teknologisk udvikling. s. 37**

**Small Iron Age and Viking Age boat graves from
southwestern Jutland – Religious symbolism
and technological development s. 58**

Torben Sode & Bernard Gratuze

**Franske forbindelser
– sømglattere fra vikingetidens Ribe s. 59**

**French connections
– Linen smoothers from Viking Age Ribe s. 70**

Søren Brøgger

**Sønderskov
– glimt af en renæssanceherregårds bygningshistorie s. 71**
**Sønderskov – glimpses of a Renaissance
manor house and it's building history s. 82**

Camilla Post

**Kinch og Grændsebladet
– Kinchs kulturelle kolonisering s. 83**

**Kinch and „Grændsebladet“
– Kinch's cultural colonization s. 97**

By, marsk og geest er fagfællebedømt i henhold til Forsknings- og
Innovationsstyrelsens retningslinier.

Redaktion: Mette Højmark Søvsø, Søren Mulvad, Bo Ejstrud, Gudrun Gormsen,
Flemming Just, Niels Algren Møller, Morten Søvsø, Sine Kristensen.

Layout: Kirk & Holm

Tryk: Rosendahls

Copyright: 2015 Forlaget Liljebjerget

Liljebjerget er Sydvestjyske Museers forlag. Det blev oprettet i 1997 til minde om
og med testamentariske midler fra Ellen og Christian Almhede.

Forlagets navn rækker tilbage til Anders Sørensen Vedel. Han udgav i årene
1591–92 otte bøger, der var „Prentet paa Liliebierget udi Ribe“. Om disse
bogudgivelser og trykkeriet se By, marsk og geest 10, 1998.

ISBN 978-87-89827-47-3

ISSN 0905-5649

Redaktionen har så vidt muligt forsøgt at respektere ophavsrettighederne
til bogens illustrationer. Føler nogen deres ophavsrettigheder krænket og gør
berettigede krav gældende, vil de naturligvis blive honoreret.

Vestervang ved Vejen

– væggrøftshuse fra overgangen mellem yngre stenalder og ældre bronzealder

Af Martin Egelund Poulsen og Lars Grundvad

Museet på Sønderkov udgravede i 1996 en velbevaret hustomt fra slutfasen af yngre stenalder på lokaliteten Vestervang nord for Vejen. Der var tale om et toskibet langhus med væggrøfter, som var forsynet med ydre stolper i østdelen og indre anlæg mellem tagstolperækken og langvæggene i vestdelen. Husfundet var på dette tidspunkt unikt i Danmark. Men ti år senere dukkede endnu en hustomt op af samme type, blot 300 m fra den første. Dette langhus har aldrig været publiceret og skal derfor fremlægges og analyseres i sammenhæng med andre lignende husfund fra slutningen af senneolitikum og den tidligste bronzealder (ca. 1900-1500 f.Kr.). Huse med væggrøfter er indtil videre et sjældent fænomen i dette tidsrum, og de to eksempler fra Vestervang repræsenterer de mest velbevarede af slagsen. Husvariantens sjældne forekomst kan dog være resultat af bevaringsforholdene, så det er muligt, at væggrøftshusene var mere almindelige og veludbredte end hidtil antaget. Vestervanghusene og deres beslægtede husfund har tendens til at kombinere den to- og treskibede konstruktion, hvilket er interessant, da de stammer fra århundrederne før den markante arkitektoniske ændring finder sted omkring 1500 f.Kr., hvor den treskibede byggeskik bliver enerådende. Man har således eksperimenteret med nye løsninger i husbyggeriet allerede i slutningen af senneolitikum, hvilket tyder på en glidende overgang til det nye konstruktionsprincip, der skal blive fremherskende de næste 2500 år

Kort om væggrøftshuset

Langhuse med væggrøfter optræder sjældent på bopladser fra senneolitikum og ældre bronzealder i Norden, men de er meget almindelige i jyske bebyggelser fra yngre bronzealder og førromersk jernalder (f.eks. Becker 1972; Ethelberg 2000, s. 215 ff.). Væggrøftshuset fore-

kommer også før senneolitikum, hvor tragt-bæger- og enkeltgravskulturens eksempler primært er fundet i Østdanmark og Sydsvenske (Andersson 1997; Nielsen 1998, s. 13 ff.).

Grøfterne, som er spor efter vægforløbet i et hus, kan være nedgravninger til fundering af tætstillet lodretstående tømmer i form af stav- og stolpevægge, men de kan også være

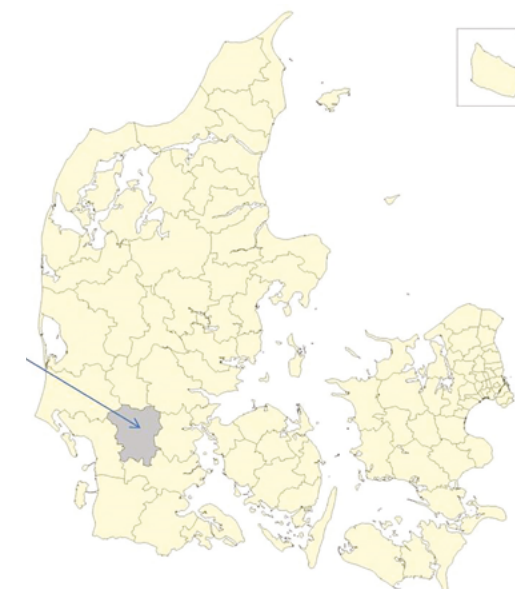

Fig. 1.

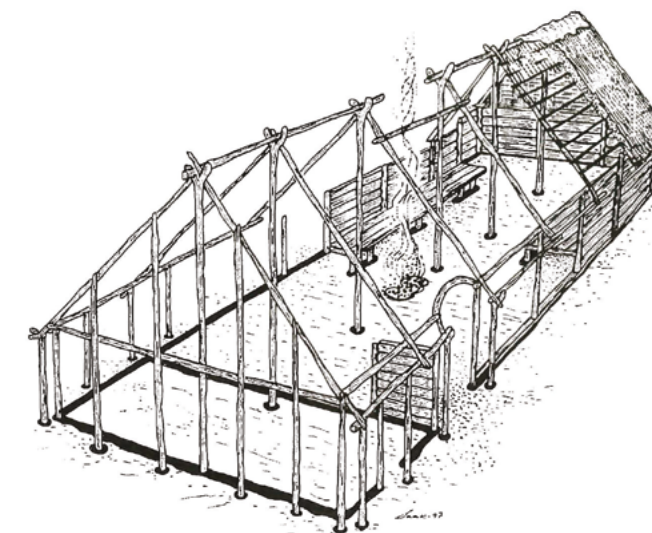
Vestervang-lokaliteten nord for det nuværende Vejen markeret med rødt. Grafik: Museet på Sønderkov.

The Vestervang locality highlighted in red, north of modern-day Vejen.

Fig. 2.

Rekonstruktion af hus 1 fra Vestervang V, set i perspektiv fra nordøst. Bemærk væggrøften, som skaber plads til vandretliggende tømmer, der danner fundament til en plankevæg. De indre anlæg mellem tagstolperækken og langvæggene i vestdelen er her tolket som spor efter bænkearrangementer. Tegning: Svend Aage Knudsen.

A reconstruction of House 1 from Vestervang V, seen in perspective from the north east. Note the wall trench, which creates the space for the horizontal sill timbers, that made up the foundation for an overlying stave plank wall. The inner structures between the row of roof bearing posts and the long walls in the western part are interpreted here as traces of benches.

spor efter fodremme. Sådanne tømmerstokker kan danne fundament til flere vægtyper. I yngre stenalder og ældre bronzealder har det næppe været den lerklinede fletværksvæg, som dominerede, da husene oftest mangler fund af lerkliningsrester. Grøfterne har snarere dannet basis for vægge af rent tømmer, men om det var plankevægge i stav- eller bulkonstruktion eller evt. tætstillede småstolper er vanskeligt at påvise. Dog foreligger der et senneolitisk husfund fra Flintbek i Holsten, som i væggrøften havde fragmentet af en forkullet fodrem bevaret med udskæring til en mindre kløvet stolpe (Zich 1994, s. 22 ff.). Imellem sådanne stolper kunne spinkle vandrette eller lodrette planker således være indkilet. Tømmervæggene har været forholdsvis lette, da væggrøfterne og dermed soklerne sjældent er mere end 20 cm brede. Grøfternes dybder er generelt overfladiske, hvilket netop taler for en hyppigere anvendelse af let nedgravede fodremme frem for vægge uden fundering, som umiddelbart kræver dybere nedgravninger. Der blev lavet en rekonstruktionstegning i forbindelse med fundet af det første Vestervanghus, hvilket

viser en let bulvægskonstruktion, som er funderet på vandretliggende tømmer i væggrøftsforløbet (fig. 2). De to Vestervanghuse og det nævnte hus fra Flintbek har været forsynet med et ydre stolpeforløb, så der var tale om dobbeltvægge. Dette er tilsyneladende karakteristisk for de senneolitiske væggrøftshuse, for denne regelmæssige ydre stolpesætning optræder ikke i de ældre neolitiske perioder eller i yngre bronzealder. Et andet særpræg for perioden er ikke mindst de indre anlæg mellem væggrøften og midtsulerækken, der er regelmæssigt placeret overfor hinanden. Disse træk vender vi tilbage til, men først skal Vestervang-lokaliteten og det upublicerede husfund fremlægges.

Vestervang-lokaliteten ved Vejen

De to væggrøftshuse blev opført på et langstrakt sanddomineret plateau, der mod vest var afgrænset af Vejen å med dens engarealer. Mod nord og syd var landskabet præget af diverse lavninger og dødishuller. I øst var plateauet afgrænset af et større højmoserområde

i form af Lys og Vels Moser (fig. 3). Samtlige vådområder er i nyere tid blevet afdrænet og opdyrket, men før de omfattende landskabsdraininger har plateauet fremstået markant og meget velafgrænset. Umiddelbart vest for åen ligger desuden det tidligere søbassin Vejen Mose. Ferskvand og potentielle vandveje lå således lige for døren, og derudover indgik området i et større landevejskompleks, der senere blev kendt som en del af Hærvejen. Landskabets kommunikative potentiale og ressourcerigdom forklarer den store mængde af fortidslevn i området. Foruden bosættelsen fra sen yngre stenalder er her intensive bebyggelsesspor fra bronze- og jernalderen samt gårdsanlæg fra middelalderen.

Langhuset i fokus har stået på kanten til Vejen ådal. Kun omkring 50 m mod vest dannede plateauet et forholdsvis brat fald ned mod åen og engarealerne. Adgangen til

drikkevand og mulighederne for græsning må således have været uproblematisk.

Et toskibet langhus med dobbeltvæg

Den seneste udgravning på lokaliteten blev gennemført i foråret 2006 og benævnes Vestervang VII¹. Det nyfundne væggrøftshus fik betegnelsen K5 og målte 17,5 m i længden og 7 m i bredden. Dermed har bygningen dækket et gulvareal på ca. 122 m². Langhuset var øst-vestligt orienteret, og formen var en anelse trapezoid, da særligt vestgavlen stod skævt i forhold til langvæggene (fig. 5). Nøjagtigt det samme var tilfældet for det første Vestervanghus, hvor vestgavlen heller ikke mødte langvæggene i rette vinkler (Hertz 1997, s. 23)².

I husets midterakse var tre kraftige tagstolper eller midtsuler med dybder op til 48 cm var placeret. Deres indbyrdes afstand var nogenlunde ensartet, og stolperækken lå på linie med den centrale stolpe i hver gavl. En 15-20 cm bred grøft dannede ramme om huset. Forløbet manglede dog i den nordøstlige del (fig. 5), men dette er resultat af bevaringsforholdene. Væggrøften var bortpløjet i denne afdeling, og dybden af den bevarede del var da også størst i vestdelen, hvor den lå på 10-15 cm.

Langs ydersiden af væggrøften var et stolpeforløb placeret – 10 i hver langsideside og 5 i hver gavl. Stolperne var spinklere og mindre dybt funderet i forhold til midtsulerne. Dog var de betydeligt dybere nedgravet end væggrøften, da hovedparten nåede 25-30 cm ned i undergrunden. Langvægstolperne stod lige overfor hinanden og kan dermed have været parvist forbundet med tværbjælker. Væg- og gavlstolpernes

Fig. 3.

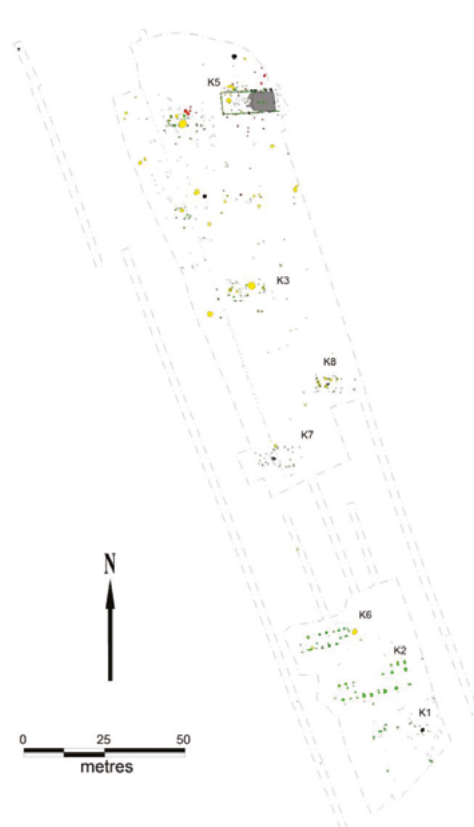
Landskabet nord for det nuværende Vejen på højt målebordsblad. De to fladeafdækninger er markeret med rødt. Nederst til venstre ses 2006-udgravningen (Vestervang VII), og øverst til højre ses den mindre udgravning fra 1996 (Vestervang V). Arealerne ligger på et nord-syd-orienteret sandplateau, der afskæres af Vejen å i vest og et større moseområde i øst. Grafik: Museet på Sønderkov, efter Kort- og Matrikelstyrelsen.

The landscape north of present day Vejen from a late 19th century map, the two archaeological sites are highlighted in red. To the lower right is the 2006 excavation (Vestervang VII) and to the upper right the smaller excavation from 1996 (Vestervang V). Both areas lie on a north-south orientated sand plateau, which is demarcated by the river Vejen to the west and a large expanse of bog to the east.

Fig. 4.

Den samlede fladeafdækning af Vestervang VII. Væggrøftshuset ses længst mod nord. Hustomterne og gruberne længere mod syd stammer fra yngre bronzealder, mens klyngen af bygninger længst mod syd er dateret til tidlig middelalder. Grafik: Museet på Sønderkov.

The complete excavation area of Vestervang VII. The wall trench house is seen furthest to the north. The houses and pits just to the south to the south are dated to the Late Bronze Age, whilst the assemblage of buildings furthest to the south are Early Medieval. Grafik: Museet på Sønderkov.

indbyrdes afstand lå generelt på ca. 1,5 m. Men nær midten af langvæggene, lidt forskudt mod øst, var mellemrummet kun 1 m bredt. Dette tolkes som spor efter modstillede indgange, og dermed har husets hovedindgangsparti tilsyneladende ligget ved grænsen mellem husets to hovedrum (fig. 5). Situationen med to forskellige vægforløb tyder på, at dobbeltvæggen rummede to forskellige konstruktionstyper. Den ydre stolpevæg kan ud fra stolpernes indbyrdes afstand repræsentere en bulvæg, hvor vandretliggende planker var indkilet mellem de jordgravede stolper. Derimod er den indre væggrøft sandsynligvis spor efter en let nedgravet fodrem, der dannede fundament til en spinklere vægtype.

Indre strukturer – stolpesæt, forsækning og ardspor

I vestdelen blev der mellem langvæggene og midtsulerækken erkendt fire halvbredde stolpehuller. De var placeret 1,2 m fra yder-væggen og dannede to modstillede par med

en indbyrdes afstand på ca. 2,75 m. Det sydøstlige anlæg bestod af dobbeltstolper (fig. 5). Dybden på de indre stolpehuller varierede mellem 15 og 20 cm. De fire anlæg i vestdelen er blevet tolket som fundamenter til en form for bænkelignende arrangementer (Laursen 2006), hvilket også var det oprindelige tolkningsforslag i forbindelse med fundet af det første Vestervanghus. De indre anlæg skulle således afspejle jordgravede ben til slagbænke, der i ryggen var forbundet med langvæggene (fig. 2). I så fald repræsenterer vestdelen selve beboelsesafdelingen.

En anden tolkning af de symmetrisk placerede anlæg er indrettet på tagstøttende funktioner. Her kan de repræsentere tagbærende stolpesæt, og dermed skulle der

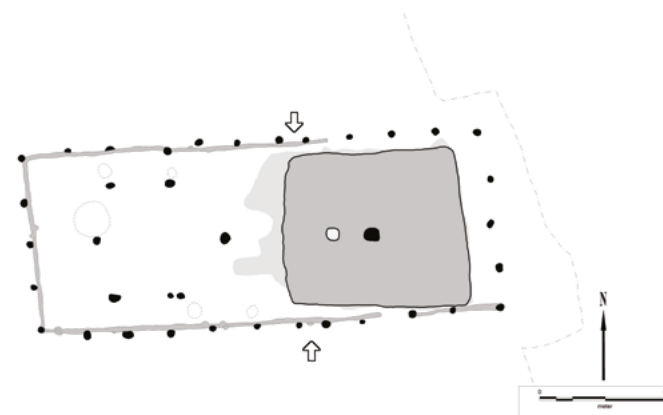

Fig. 5.

Plan af K5 fra Vestervang VII. Med sort er stolpehullerne angivet, lysegrå markerer væggrøften og den mørkegrå plamage i øst er forsækningen, mens den omkringliggende lysegrå farve angiver udstrækningen af det ardløjede areal, hvilket inkluderer hele det forsænkede gulv. Den hvide plet i forsækningen er en lille grube. Pilene angiver husets formodede indgange. Grafik: Museet på Sønderkov.

A plan of K5 from Vestervang VII. Post-holes are highlighted in black, light grey indicates the wall trench, whilst the dark grey colour to the east indicates the depression. The surrounding light grey colour indicates the extent of the ardloughed area, which includes all of the sunken floor. The white spot in the depression is a small pit. Arrows indicate the supposed entrances.

være tale om et tidligt flirteri med den treskibede byggeskik. Dette tolkningsforslag nævnes også som en mulighed i artiklerne om det første Vestervanghus (Hertz 1997, s. 23; Hertz & Knudsen 1997, s. 7), hvilket skal tages op nedenfor i artiklens afsluttende kapitel.

Husets østdel bestod af en let rektangulær forsækning med en udstrækning på 7 x 6 m, som havde en bevaret dybde på 20-30 cm i undergrunden. Forsækningens bundflade var plan, og siderne var forholdsvis stejle. Umiddelbart vest for den østlige midtsule fandtes en lille grube, hvis funktion dog er ukendt. De manglende informative aktivitetsspor gør det uklart, hvad der er foregået i det forsænkede østrum. Der er dog flere eksempler på hustomter i Jylland, hvor diverse håndværksaktiviteter har fundet sted på de nedgravede gulve (Boas 1983, s. 93; Feveile & Lauridsen 2007). Derudover ved vi fra andre jyske lokaliteter, at madforråd blev oplagret i disse afdelinger (Jensen 2013; Robinson 2000, s. 286). Der er efterhånden flere eksempler på, at der netop i østdelen stod korn opbevaret i husene fra både yngre stenalder og ældre bronzealder, og i nogle tilfælde kunne spisekammeret endda lokaliseres til den

østlige gavlen (Andreasen 2011, s. 23 ff.). Her er det interessant, at huset fra Vestervang V rummede et klart adskilt gavlrum i øst (fig. 9). Om dette var husets forråds-kammer kan desværre ikke afgøres, da der aldrig blev udtaget jordprøver til arkæobotaniske analyser fra væggrøften og stolpehullerne.

Fyldmaterialet i forsækningen bestod af homogent og let humøst mørkebrunt sand, hvori der blev fundet lidt trækul, små brændte knoglefragmenter og

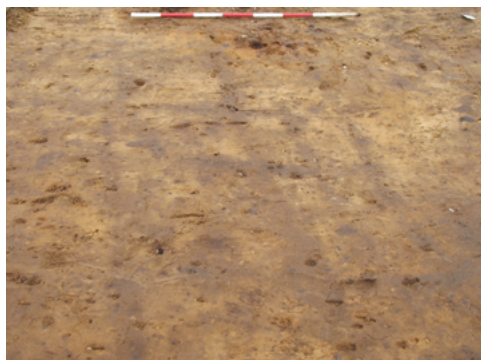

Fig. 6.

Ardspor på det forsænkede husgulv, som fremkom efter tømningsen af gulvhullet. Foto: Kasper Lambert Johansen for Museet på Sønderkov.

Traces of ard ploughing from the sunken floor, observed after the fill had been excavated.

ikke mindst flintaffald og potteskår fra husholdningskeramik. Manglende lagdelinger i forsækningsfylden tyder på, at opfyldningen af hullet foregik hurtigt i én ombæring. Hvis det stod åbent i dagevis efter husets nedrivning, burde flyvesandslag for eksempel være til stede.

Efter den nænsomme bortgravning af forsækningsfylden kom tydelige pløjspor frem i form af muldstriber i den lyse undergrund (fig. 6). Pløjningen må være foretaget med en krogard, som var det almindelige pløjeredskab i yngre stenalder og ældre bronzealder. Fænomenet med ardløjning på forsænkede husgulve er velkendt – specielt på de jyske lokaliteter (f.eks. Dollar 2013, s. 44; Sarauw 2006, s. 39). Dette hænger naturligvis sammen med, at nedgravede rum fra sen yngre stenalder og den tidligste bronzealder primært optræder i Jylland. Pløjningen af husgulvene blev muligvis udført som led i en symbolsk rituel handling, der var forbundet med husets opgivelse. Med mindre vi alternativt antager, at de neddybede gulve faktisk blev dyrket. Under alle omstændigheder stammer ardsprene næppe fra markpløjning ovenfra, der altså blev foretaget efter gulvenes forsejling. Dertil er ardens indhug for overfladisk. Forsænkningen havde en maksimaldybde på 30 cm, hvilket overordnet set er ret nor-

malt. Men der kendes også en del husgulve, som er betydeligt dybere (Dollar 2013, s. 43; Jensen 1973, s. 65 ff; Sarauw 2006, s. 33). Den simple krogard, som kun lavede riller i mulden, kunne ikke nå så langt ned i dybden.

Genstandsmaterialet og dateringen

Kun fra ét af husets stolpehuller dukkede et genstandsfund op. Det var et tykvægget, letbrændt og groftmagret skår fra et husholdningslerkar, som er typisk for overgangsfasen mellem yngre stenalder og ældre bronzealder. De resterende fund stammede fra forsænkningen i østdelen. Neddybede gulvarealer rummer som regel større mængder af grov bopladskeramik og flinhugningsaffald, men det forekommer ligeledes, at mere daterbare fund dukker op i form af finere keramik med ornamentering eller fladehuggede dolke, segl og pilespidser af flint. For at registrere samtlige fund, blev forsækningsfylden udgravet i kvadratmeterfelter og efterfølgende soldet.

Genstandsmaterialet fra forsækningsfylden bestod helt overvejende af flintaffald i form af afslag og behuggede stykker samt mindre fragmenter af diverse husholdnings-

Fig. 7.

K5 fra Vestervang VII i fotooprettet tilstand. Bemærk forsænkningen mod øst. Den tydelige cirkulære grube i vest blev i udgravningsprocessen antaget at tilhøre huset, men den viste sig senere at være over 1000 år yngre. Foto: Steffen Terp Laursen for Museet på Sønderkov.

K5 from Vestervang VII in a photographic reconstruction. Note the sunken floor to the east. The highly visible circular pit to the west was interpreted as belonging to the house during the excavation phase, but later turned out to be over 1000 years younger.

lerkar. Keramikken kunne opdeles i to grupper, hvor den ene var repræsenteret af meget grove og tykvæggede skår, mens den anden bestod af lidt finere gods. Flintaffaldet kan ikke dateres nærmere, men keramikken kan på trods af den meget fragmenterede tilstand placeres i slutningen af senneolitikum eller begyndelsen af ældre bronzealder (dvs. SN II-ÆBA I: ca. 1900-1500 f.Kr.). Der er således tale om en lidt bred datering. Desværre fremkom der ingen nærmere daterbare genstande. Fundet af en ildskørnet spids af et fladehugget emne var heller ikke anvendelig i denne sammenhæng.

En pudsig iagttagelse blev gjort midt i forsækningsfylden, hvor 41 afslag fra samme flintblok lå i en tæt koncentration, som var de oprindeligt nedlagt i en nu opløst beholder. Der kan således være tale om en bevidst deponering af de skarpe genstande. Fund af tætte flintafslagskoncentrationer kendes fra andre lokaliteter, hvor de indgår i både huse og grave (Ebbesen 1981; Grundvad 2013, 6). Et meget ældre indslag i form af to små flækkeblokke fra jægerstenalderens Maglemosekultur blev også fundet i opfyldningsjorden. Om de er tilfældigt havnet i forsænkningen eller bevidst deponeret er uvist, men der kendes andre tilfælde med „antikviteter“ i periodens hustomter³.

På grund af manglen på fund, der kunne datere langhuset mere præcist, blev der udtaget jordprøver til kulstof-14 datering. De blev hentet fra en større grube i vestdelen, der i selve udgravningsfasen blev tolket som husets permanente ildsted. Desværre skulle den trækulsholdige grube vise sig at stamme fra slutningen af yngre bronzealder eller den spæde begyndelse af førromersk jernalder (ca. 800-400 f.Kr., AAR10778-10779). Dermed indgik anlægget i grubeansamlingen i den nordlige

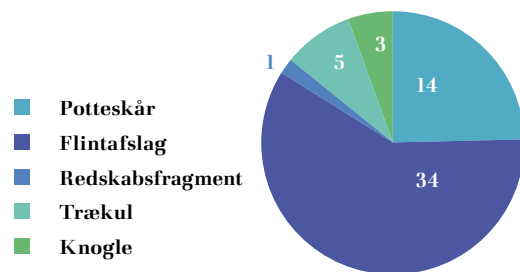

Fig. 8.

Cirkeldiagram over fordelingen af fundkategorierne i forsænkingsfylden i østdelen af K5. Fordelingen er baseret på fundantallet inden for hver genstandsgruppe. Grafik: Museet på Sønderkov.

A pie chart illustrating the distribution of find assemblage categories from the fill of the depression in the eastern part of K5. The distribution is based on the number of finds within each group.

felt del, der sikkert tilhørte bebyggelsen fra den yngre bronzealder, som lå kun 20 m længere mod syd (fig. 4).

Således må hustypologien anvendes til en nærmere datering, og heldigvis er der meget store ligheder med huset fra Vestervang V, der lå kun 300 m nordøst for K5. Dette hus er dateret af to kulstof-14 prøver, der begge henviser til slutningen af senneolitikum (Hertz 1997)⁴. De to huse fra Vestervang er meget ensartede, og kan teoretisk set være samtidige eller opført indenfor enkelte generationer. De slående fællestræk er den let trapezoide form med den halvskeve vestgavl, væggrøften med de flankerende yderstolper, de indre anlæg i vestdelen og et klart defineret østrum – om end det sidste er udformet ret forskelligt i de to huse

(se fig. 5 og 9). Den førnævnte hustomt fra Flintbek i Holsten, der blev fundet under en gravhøj syd for Kiel og udgravet fire år før Vestervang V, minder meget om husene fra Vejen. Det var dog kun den østlige del af huset, som var højforseglet og dermed bevaret. Men Flintbek-huset havde både midtsuler og væggrøft med flankerende yderstolper (Zich 1994). Desuden er det veldateret, idet den overliggende gravhøj stammer fra ældre bronzealder, og der blev foretaget fire kulstof-14 dateringer, som gennemsnitligt henviste til 1890-1770 f.Kr.⁵. Dette stemmer således overens med dateringen af det første Vestervanghus.

Vestervanghusenes nærmeste paralleller

Det er nu på tide at gå uden for lokalområdet i Sydjylland og rette opmærksomheden på de øvrige væggrøftshuse samt andre langhuse fra senneolitikum og den tidligste bronzealder, der rummer fællestræk med Vestervanghusene. Som nævnt repræsenterer de to langhuse fra Vestervang de mest velbevarede væggrøftshuse fra overgangen mellem yngre stenalder og ældre bronzealder. Flintbek-husets vestdel, der lå uden for gravhøjens beskyttende tørvelag, var for længst bortpløjet. De resterende midtsulehuse med væggrøfter fra perioden tæller foreløbigt ganske få eksempler. Fra Sydvestjylland kendes et hus fra Sjelborg ved Esbjerg (Qvistgaard 2014) og muligvis Hennebysvej ved Filsø (Bentsen 2014), og i Nordvestjylland har vi to eksempler fra Mejrup-egnen ved Holstebro (Steen 2003; Fund & Fortidsminder 180510-350). Fra Østjylland kendes to væggrøftshuse fra Petersborg ved Østbirk og Vilholtgård nær Skanderborg (Borup 1998 & 1999). Således foreligger der ud over Vestervanghusene

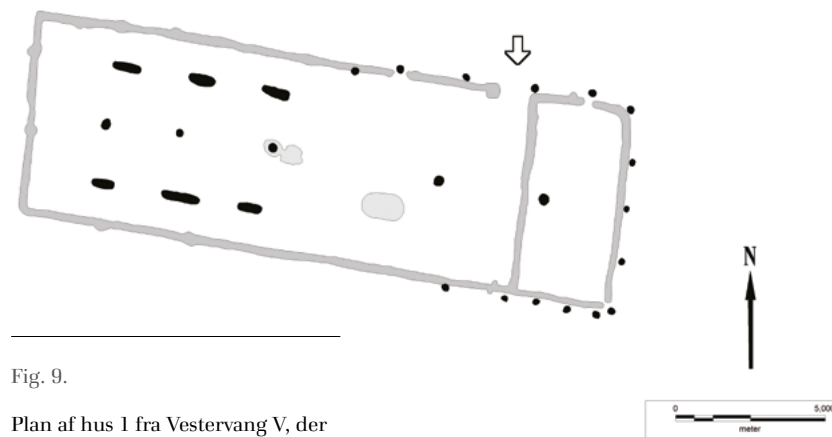

Fig. 9.

Plan af hus 1 fra Vestervang V, der måler 20 x 6,8 m. Sort markerer stolpehullerne. Mørkegrå angiver væggrøften og lysegrå er varmepåvirkede anlæg, hvor det største tolkes som husets primære ildsted. Pilen markerer et formodet indgangsparti. Bemærk den tværgående væggrøft, der danner et østligt gavlrum. Grafik: Museet på Sønderkov, efter Hertz 1997.

Plan of House 1 from Vestervang V, measuring 20 x 6,8 m. Post-holes are highlighted in black. Dark grey indicates the wall-ditch and light grey outlines heat affected structures, of which the largest is interpreted as the primary fireplace of the house. The arrow indicates the supposed entrance. Note the crossing wall trench, that creates an eastern gable room.

kun seks væggrøftshuse fra perioden i Danmark – såvidt artiklens forfattere er orienteret. Og som det fremgår, stammer de alle fra Jylland. Hustomterne er mere eller mindre fragmentarisk bevaret. Fire af husene har forsænket gulv i østenden ligesom i vestdelen, flankerende yderstolper samt halvskeve gavle er ligeledes elementer, der går igen i disse væggrøftshuse.

Et par andre hustomter fra Østjylland skal nævnes i denne sammenhæng, selvom de

ikke har grøfter i vægforløbet. Det drejer sig om det monumentale hus III fra Hemmed Kirke på Djursland og et nyere fund fra Skovsgårde ved Hørning (Boas 1993; Jensen 2012). De rummede begge indre anlæg i stil med de ovenfor omtalte stolpehuller i vestdelen. Hemmed Kirke-huset på 43 x 7 m havde ligefrem to rum, hvor fænomenet var til stede. Det ene lå ved vestenden og det andet var placeret i østdelen. I begge tilfælde var der tale om to sæt af aflange stolpeanlæg, der omgav et centralt beliggende ildsted. Det var med fundet af dette langhus, at tesen om møbellignende strukturer først opstod (Boas 1993, s. 125). I det betydeligt mindre Skovsgårde-hus på 15,7 x 6,8 m var tre stolpesæt til stede i vestdelen mellem langvæggene og midtsulerækken. Også her var et varmepåvirket anlæg centralt placeret, nemlig en stor kogestensgrube (Jensen 2012, s. 9). Langsiderne i de to huse bestod ligeledes af dobbeltvægge, men her rummede de en ekstra stolperække frem for en grøft. Således er der visse ligheder med væggrøftshusene. Dateringsmæssigt passer de også ind i billedet, da husene er kulstof-14 dateret til senneolitikums slutning og bronzealderens tidligste afsnit (ca. 1830-1630 f.Kr.)⁶.

Regional gruppe eller alment udbredt fænomen

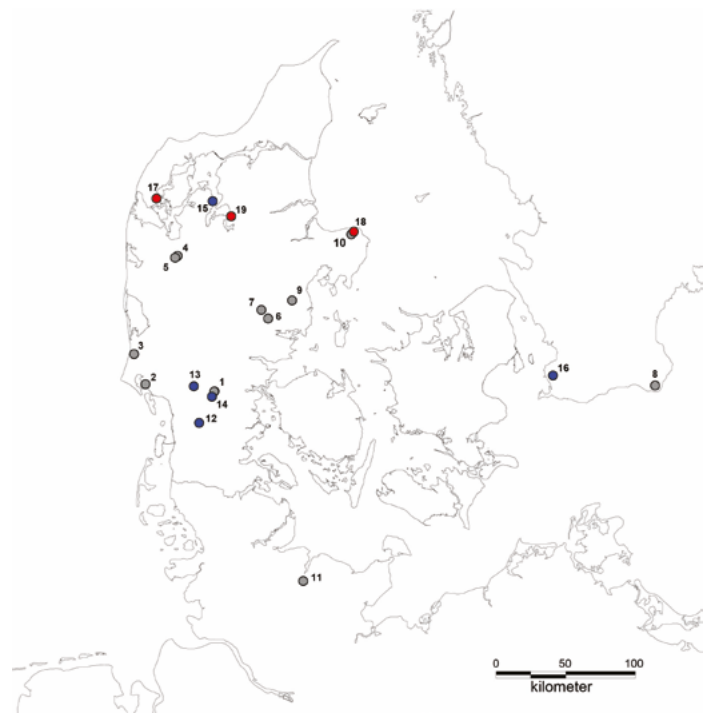
Med fundet af det seneste Vestervanghus blev det foreslået, at husene fra Vejen repræsenterede en lokal byggetradition, der måske var influeret af nordtysk arkitektur (ud fra Flintbekhuset – Laursen 2006, s. 6). Ligeledes blev det overvejet, om de toskibede væggrøftshuse var et regionalt fænomen, der primært var knyttet til Syddjylland og Nordtyskland (Poulsen 2008, s. 18). På trods af det sparsomme materiale må det ud fra sidste afsnit antages, at langhusvarianten var udbredt over et betydeligt større område, der inkluderede hele eller størsteparten af Jylland og Slesvig-Holsten. Muligvis var den sågar udbredt i Sydsverige. En ældre udgravning ved Hagestad i Sydøstskåne påviste i 1972 et par senneolitiske småhuse med væggrøfter, der tilsyneladende var stolpeflankererede (Strömberg 1992, s. 70).

Set med nutidens arkæologbriller var udgravningsfelterne for små, og flere af de erkendte hustomter blev derfor næppe afdækket i deres fulde udstrækning. Men ud fra et par af husenes karakteristika er der højt sandsynligt tale om bygninger med klare paralleller til Vestervanghusene⁷. Et foreløbigt udbredelseskort ses på fig. 10, hvor de nævnte husfund er markeret med grå cirkler. Foreløbigt kan det konkluderes, at husvarianten har sit tyngdepunkt i Syd-, Vest- og Østjylland. Men nye husfund fra andre regioner vil muligvis ændre dette billede væsentligt.

Fig. 10.

Udbredelseskort over husfund fra senneolitikum og den tidligste bronzealder i Sydsandinavien, der har markante fællestræk med Vestervanghusene (grå cirkler). Derudover rummer kortet øvrige hybridformer mellem to- og treskibede langhuse (røde cirkler) og treskibede langhuse med tidlige C14-dateringer, der henviser til de nærmeste århundreder før 1500 f.Kr. (blå cirkler). 1: Vestervang V og VII. 2: Sjelborg. 3: Hennebysvej. 4: Tovstrup Huse. 5: Mejrup. 6: Petersborg. 7: Vilholtgård. 8: Hagestad. 9: Skovsgårde. 10: Hemmed Kirke. 11: Flintbek. 12: Højgård. 13: Nørregård VIII. 14: Kongehøj III. 15: Tromgade. 16: Elinelund. Grafik: Museet på Sønderkov. 17: Ginnerup. 18: Dyrballe. 19: Fjordglimt.

Distribution map of Late Neolithic and the Earliest Bronze Age house sites in southern Scandinavia, which share some common characteristics with the houses from Vestervang (grey circles). The map also shows other hybrid forms between two- and three-aisled longhouses (red circles) and three-aisled longhouses with early C14 dates, from the last centuries up to 1500 B.C.

De to huse fra Vestervang er usædvanligt velbevarede. De har stået på et sandplateau, der kun har været ekstensivt opdyrket. Hovedparten af det nordtyske Flintbek-hus var beskyttet af en gravhøj, og huset fra Hennebysvej lå under tykke lag af flyvesand, vækst- og kulturlag. Mange væggrøfter må med andre ord for længst være bortpløjet på grund af deres overfladiske karakter. Denne problematik er berørt i tidligere sammenhænge, hvor der stilles spørgsmålstegn ved, om der overhovedet er tale om en sjælden variant indenfor det toskibede hus (Dollar 2013, s. 47). Dermed kan velbevarede hustomter af „Vestervang-typen“ næsten kun forventes at blive fundet i områder, der har været skånet for dybdepløjning i nyere tid. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på husenes øvrige karakteristika, hvilket især gælder den indre stolpesætning i vestdelen.

Hybridformer mellem den to- og treskibede byggeskik

At langhusene af Vestervang-typen repræsenterer et veludbredt fænomen på trods af deres foreløbige sjældenhed, bliver ikke mindre interessant, når der ses nærmere på husenes indre stolpesætning, som i fem tilfælde afspejler en kombineret to- og treskibet konstruktion. Det er alment kendt og accepteret, at den treskibede byggeskik indføres i løbet af ældre bronzealder, hvilket vil sige omkring 1500 f.Kr. Denne tradition med to indre tagbærende stolperækker fortsætter kontinuerligt som den dominerende støttestruktur i langhusene helt op til vikingetiden. Men i århundrederne før 1500 f.Kr. er der faktisk kendskab til den treskibede byggeskik, hvor den af og til anvendes enten helt eller delvist. Der er efterhånden flere treskibede langhuse til rådighed med tidlige dateringer – ikke mindst i den

sydlige del af Jylland⁸. Derudover blev der eksperimenteret med den treskibede skik. Her kunne østdelen have én stolperække langs midteraksen, mens vestdelen rummede to rækker, der var anbragt længere ude mod langvæggene (Bech & Olsen 2013, s. 15; Beck & Hansen 2012, s. 17 ff.). I andre tilfælde var der tale om begge konstruktionsformer i hele langhuset, så det nærmest blev fireskibet (Wincentz & Boas 2002). Disse hybridformer mellem den to- og treskibede byggeskik er placeret i århundrederne mellem ca. 1800 og 1500 f.Kr., hvilket svarer til tidsplaceringen af de hustomter, der har fællestræk med Vestervang-husene.

Spørgsmålet er, om husene fra Vestervang og deres artsfæller også repræsenterer hybridformer mellem de to konstruktions typer. Der kan med rette argumenteres for, at de vestlige anlæg mellem midtsulerækken og langvæggene afspejler en form for faste arrangementer til sidde- og sovebrikse, da tre eksempler som nævnt viser, at stolperne omkranser større ildsteder og kogegruber på en regelmæssig facon (Boas 1993, s. 133; Jensen 2012, s. 6). Stolpehullerne havde en dybde på 15-30 cm, hvilket er mindre end tagstolpernes generelle dybder. Formen er ofte aflang, og der kan være spor efter 2-3 tætstillede stolpespor i anlæggene. Deres regelmæssige beliggenhed over for hinanden minder dog i høj grad om stolpesæt, og afstanden mellem langvæggene og midteraksen svarer omtrent til forholdene i bronzealderens treskibede langhuse. Det er hermed forsvarligt at antage, at huse af Vestervang-typen afspejler et eksperiment med den nye byggeskik. Deres tidsplacering svarer desuden til de kendte hybridformer, som også er placeret i århundrederne op til 1500 f.Kr. Desuden viser udbredelsen af tidlige treskibehuse og de kombinerede konstruktioner inklusive Vestervang-typens

huse et tyngdepunkt syd for Limfjorden og nord for Kongeåen (fig. 10). De ligger gerne i nærheden af potentielle land- og vandfærdelsårer i landskabet, hvilket jo også var tilfældet for Vestervang-lokaliteten. Nye idéer har cirkuleret rundt og ophobet sig der, hvor kommunikationsmulighederne var størst. Jylland har dannet bro mellem Kontinentet og Skandinavien, så det er måske ikke helt tilfældigt, at husene i fokus netop er koncentreret her, da de repræsenterer noget nyt inden for arkitekturen.

Afslutning

I midten af ældre bronzealder, hvilket vil sige århundrederne fra 1500 til 1200 f.Kr., er den treskibede byggeskik blevet altdominerende. De gamle traditioner med midtsuler og forsænkede gulve er helt forladt. De første generationer af treskibede langhuse bygges robust og monumentalt i store dele af Jylland (se Poulsen & Dollar i denne årgang af By, marsk og geest). Traditionen med dobbeltvægge ophører, men til gengæld bliver enkeltvæggene nu bygget af meget kraftigere stolper og får en hidtil uset robusthedsgrad. Brugen af treskibede konstruktioner giver netop mulighed for at bygge større, og i den forbindelse går de mere spinkle bygningstræk af mode, som for eksempel de lette trækonstruktioner på fodrem. Det er først senere i bronzealderen, hvor monumentalbyggeriet med sit store forbrug af tømmerressourcer er ophørt, at væggrøftshuset igen bliver en integreret del af den jyske byggeskik. Denne artikel er den første syntese om væggrøftshusene fra senneolitikum og den tidligste bronzealder. Et vigtigt formål er at skabe øget opmærksomhed omkring den karakteristiske husvariant, hvilket forhåbentligt resulterer i flere fund af typen. De bidrager væsentligt til den gamle diskussion omkring overgan-

gen til den treskibede byggetradition, hvor vi her får indtryk af et mere langvarigt og glidende forløb i forbindelse med den arkitektoniske ændring.

Noter

1. 2006 – udgravningens administrative betegnelse er HBV 1251 Vestervang VII. Lokalitets/SB-nr. 190103-93. Udgravningsleder var Steffen Terp Laursen. 1996-udgravningens betegnelse er HBV 698 Vestervang V. Lokalitets/SB-nr. 190103-67. Udgravningsleder var Ejvind Hertz.
2. Her skal det påpeges, at Vestervang V-husplanen er vist spejlvendt i artikelen i Mark og Montre fra 1997. Det samme er tilfældet, da den tre år senere indgår i første bind af Det Sønderjyske Landbrugs Historie (Ethelberg 2000, s. 167).
3. I et forsænket hus fra senneolitikum i Tuesbøl ved Brørup vest for Vejen blev der fundet en tyndnakket flintøkse fra Tragtbægerkulturen (ca. 3800-2800 f.Kr.) samt et par flintskrabere af ældre stenalder-karakter (Grundvad & Dollar 2014, s. 9).
4. De to C14-dateringer gav resultaterne 1870-1780 f.Kr. og 1890-1690 f.Kr. (hhv. AAR-2948 og AAR-3109). De ligger således begge i den senere del af senneolitikums anden periode (SN II: 1950-1700 f.Kr.). Dateringerne blev foretaget på trækul fra væggrøften og et varmpåvirket anlæg ved den mellemste midtsule (Hertz 1997, s. 25 – se også Ethelberg 2000, s. 169).
5. Flintbek-huset var en brandtomt, og dateringerne blev foretaget på trækul.

En af C14-dateringerne afviger lidt fra de tre øvrige, da den ligger i sen enkeltgravstid og senneolitikums første periode (2450-2030 f.Kr.). Denne er sandsynligvis for gammel, hvilket kan skyldes egetømmerets høje egenalder. De resterende dateringsresultater henviser derimod alle til senneolitikum og bronzealderens første periode: 2130-1780 f.Kr., 1900-1670 f.Kr. og 1880-1670 f.Kr. (Zich 1994, s. 29 – se også Ethelberg 2000, s. 169.)

6. Hemmed Kirke hus III er C14-dateret til 1730-1700 f.Kr. (K5781 – Boas 1993, s. 125). Skovsgårde-huset er af to C14-dateringer placeret i 1830-1663 f.Kr. og 1776-1628 f.Kr. (AAR19863-19864, Anja V. Jensen pers. medd.).
7. I Vestnorge er der undersøgt en halv snes toskibede huse med mere eller mindre uregelmæssige og ret brede omkransende grøfter. De har dog ikke samme karakter som de jyske væggrøftshuse, og de norske eksempler tolkes desuden som midtsulehuse med omgivende drænggrøfter (Diinhoff 2005; Johnson & Prescott 1993, s. 81). Fra Nordtyskland kendes nogle lokaliteter med toskibede væggrøftshuse i området omkring Elben, men de har lidt afvigende karakter og stammer i øvrigt fra yngre bronzealder (Assendorp 1997; Först 1997; Gebers 1997).
8. Fra Højgård ved Gram kom de første tidlige dateringer af treskibede langhuse, hvor et par stykker blev C14-dateret til ca. 1880-1690 f.Kr. og 1610-1460 f.Kr. (Ethelberg 2000, s. 174). Sidenhen er flere kommet til fra Nørregård VIII ved Holsted og Kongehøj III ved Vejen, hvor tre treskibede langhuse via flere C14-dateringer blev henvist til senne-

olitikum og tidlig ældre bronzealder (hhv. 1985-1866 f.Kr. AAR19588-19589 og 1775-1500 f.Kr. AAR19282-19284 & AAR19298-19300). Derudover rummer lokaliteterne Tromgade ved Skive, Elinelund ved Malmö og Kvåle i Rogaland treskibede langhuse, der er C14-dateret til århundrederne lige før 1500 f.Kr. (Bech & Olsen 2013, s. 15; Sarnäs & Paulsson 2001, s. 56 ff.; Soltvedt et al. 2007, s. 59 ff.).

Litteratur

- Andersson, Thomas 1997: Neolitiskt hus med väggränna från St. Herrestad. I Per Karsten (red.): *Carpe Scaniam. Axplock ur Skånes förflutna*. RAÄ Arkeologiska Undersökningar nr. 22. Lund, s. 27-38.
- Andreasen, Marianne Høyem 2011: *Kongehøj I og II. Makrofossilanalyser fra en røse/gravhøj fra senneolitikum/ældre bronzealder og en række hustomter fra ældre bronzealder periode II*. Rapport fra Konserverings- og Naturvidenskabelig Afdeling, Moesgård Museum nr. 3, 2011. Højbjerg.
- Assendorp, Jan Joost 1997: Die bronzezeitliche Siedlung in Hitzacker, Niedersachsen. I Jan Joost Assendorp (red.): *Forschungen zur bronzezeitlichen Besiedlung in Nord- und Mitteleuropa*. Internationale Archäologie Band 38. Espelkamp, s. 51-59.
- Bech, Jens-Henrik & Anne-Louise Haack Olsen 2013. Early Bronze Age houses from Thy, Northwest Denmark. I: *Karl-Heinz Willroth (red.) Siedlungen der Bronzezeit. Beiträge zur Siedlungsarchäologie und Paläoökologie des zweiten vorchristlichen Jahrtausends in Südsandinavien, Nord-*

deutschland und den Niederlanden. Studien zur Nordeuropäischen Bronzezeit, Band 1. Neumünster, s. 9-32.

Becker, Carl Johan 1972: Früheisenzeitliche Dörfer bei Grøntoft, Westjütland. 3. Vorbericht: Die Ausgrabungen 1967-68. *Acta Archaeologica XLII*, 1971, s. 79-110.

Boas, Niels Axel 1983: Egehøj. A Settlement from the Early Bronze Age in East Jutland. *Journal of Danish Archaeology* 2, 1983, s. 90-101.

Boas, Niels Axel 1993: Late Neolithic and Bronze Age Settlements at Hemmed Church and Hemmed Plantation, East Jutland. *Journal of Danish Archaeology* 10, 1991, s. 119-135.

Borup, Per 1998: Petersborg. *Arkæologiske udgravninger i Danmark 1997*, nr. 360, s. 179.

Borup, Per 1999: Vilholtgård. *Arkæologiske udgravninger i Danmark 1998*, nr. 440, s. 206-207.

Diinhoff, Søren 2005: Tidlige jordbrugsbosætninger på Vestlandet med spor efter toskibede langhuse. *Primitive tider* 7, 2004, s. 41-48.

Dollar, Scott Robert 2013: Hustomter fra senneolitikum og tidligste bronzealder i Vejen Kommune. *Arkæologi i Slesvig/Archäologie in Schleswig* 14, 2012, s. 39-49.

Ebbesen, Klaus 1981: Flintafslag som offer. *Kuml* 1980, s. 147-157.

Ethelberg, Per 2000: Bronzealderen. I L.S. Madsen og O. Madsen (red.): *Det Sønderjyske Landsbrugs Historie. Sten- og Bronzealder*. Skrifter fra Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 81. Haderslev, s. 135-280.

Först, Elke 1997: Die spätbronzezeitlichen Siedlungsbefunde von Hamburg-Marmstorf. I Jan Joost Assendorp (red.) *Forschungen zur bronzezeitlichen Besiedlung in Nord- und Mitteleuropa*. Internationale Archäologie Band 38. Espelkamp, s. 40-48.

Gebers, Wilhelm 1997: Die jungbronzezeitlichen Häuser von Ochtmissen Fundstelle 33, Stadt Lüneburg. Bautyp und funktionale Aspekte der Innengliederung der Häuser vom Typ Ochtmissen. I Jan Joost Assendorp (red.) *Forschungen zur bronzezeitlichen Besiedlung in Nord- und Mitteleuropa*. Internationale Archäologie Band 38. Espelkamp, s. 60-74.

Hertz, Ejvind 1997: Vestervang-huset fra sen bondestenalder – Et usædvanligt arkæologisk fund på motorvejen ved Vejen. *Mark og Montre* 1997, s. 21-25.

Hertz, Ejvind & Svend Aage Knudsen 1997: Stenalderhuset fra Vejen – sjældent fund ved motorvejen. *Museumsavisen Holsted-Brørup-Vejen* 31, 1997, s. 6 - 9.

Jensen, Jens Aarup 1973: Bopladsen Myrhøj. 3 hustomter med klokkebægerkeramik. *Kuml* 1972, s. 61-122.

Jensen, Peter Mose 2013: *Hestehaven. Arkæobotanisk analyse af to neolitiske huse fra Skanderborg*. Rapport fra Konserverings- og Naturvidenskabelig Afdeling, Moesgård Museum nr. 5, 2013. Højbjerg.

Johnson, Trine & Christopher Prescott 1993: Late Neolithic houses at Stokkset, Sande in Sunnmøre. *Arkeologiske Skrifter fra Historisk Museum* 7, 1993, s. 70-89.

Nielsen, Poul Otto 1998: De ældste langhuse. Fra toskibede til treskibede langhuse

i Norden. *Bebyggelsehistorisk tidsskrift* 33, 1997, s. 9-29.

Robinson, David 2000: Det slesvigske agerbrug i yngre stenalder og bronzealder. I: L.S. & O. Madsen (red.) *Det Sønderjyske Landsbrugs Historie. Sten- og Bronzealder*. Skrifter fra Historisk Samfund for Sønderjylland 81. Haderslev, s. 281-298.

Sarauw, Torben 2006: *Bejsebakken. Late Neolithic Houses and Settlement Structure*. Nordiske Fortidsminder Series C, volume 4. København.

Sarnäs, P. & J.N. Paulsson 2001: *Öresunds-förbindelsen. Skjutbanorna 1B & Elinelund 2A-B*. Rapport nr. 9. Malmö.

Soltvedt, Eli-Christine, Trond Løken, Lisbeth Prøsch-Danielsen, Ragnar L. Børsheim & Kristin Oma 2007: *Bøndene på Kvålehodlene. Boplass-, jordbruks- og landskapsutvikling gjennom 6000 år på Jæren, SV Norge*. AmS-Varia 47. Stavanger.

Strömberg, Märta 1992: A Concentration of Houses from the Late Neolithic/Early Bronze Age at Hagestad. *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum 1991-1992*, s. 57-89.

Wincentz, Lisbeth & Niels Axel Boas 2002: Dyrbakke. *Arkæologiske udgravninger i Danmark* 2001, nr. 396, s. 158-159.

Zich, Bernd 1994: In Flintbek stand ein Steinzeithaus. Ein Hausfund von der Wende des Neolithikums zur Bronzezeit aus Flintbek, Kreis Rendsburg-Eckernförde. *Archäologische Nachrichten aus Schleswig-Holstein Heft* 4/5, 1993/94, pp. 18-46.

Upublicerede kilder

Beck, Malene R. & Astrid Skou Hansen 2012: VSM 225G *Fjordglimt, Ulbjerg sogn, Rinds herred, Viborg amt*. Beretning fra Viborg Stiftsmuseum.

Bentsen, Lars Chr. 2014: VAM 1653 *Hennebysvej, Henneby, Henne sogn, Vester Horne herred, Varde kommune*. Beretning fra Museet for Varde By og Omegn.

Feveile, C. & J. Lauridsen 2007: *Nygaardstoft – bebyggelse fra bronzealderen og fra nyere tid*. Bygherrerapport fra Den antikvariske Samling i Ribe.

Grundvad, Lars 2013: *Kulturhistorisk rapport for HBV 1464 Nørregård VIII & IX, Holsted sogn*. Museet på Sønderkov.

Grundvad, Lars & Scott Robert Dollar 2014: *Beretning for HBV 1261 Tuesbøl, Brørup sogn*. Museet på Sønderkov.

Jensen, Anja Vegeberg 2012: SBM1003 *Skovsgårde del 1. Kulturhistorisk rapport*. Skanderborg Museum.

Laursen, Steffen Terp 2006: *Bygherrerapport for HBV 1251 Vestervang VII*. Museet på Sønderkov.

Poulsen, Martin Egelund 2008: *De toskibede langhuse fra senneolitikum og tidligste bronzealder i Sydskandinavien*. Upubliceret magisterafhandling fra Aarhus Universitet.

Qvistgaard, Sarah 2014: *Stenalderbønder i Sjelborg*. I: www.sydvestjyskemuseer.com

Steen, Bo 2003: *Kortfattet beretning om resultaterne af Holstebro Museums arkæologiske undersøgelser i lokalplanområde Mejrup Syd*. Holstebro Museum.

Summary

Vestervang in Vejen - Wall trench houses from the transition between the Late Neolithic and the Early Bronze Age

Longhouses constructed with wall-trenches dating from the Late Neolithic and the beginning of the Early Bronze Age are as yet a rare phenomenon. The two best preserved examples stem from the Vestervang locality near Vejen in southern Jutland. The latest house site, which was excavated in 2006, has not been previously published and is presented in this article also as a point of departure for a further synthesis of wall-trench houses from ca. 1900 to 1500 B.C.

The house K5 measuring 17,5 x 7 m has a double wall structure in the form of an inner trench, which mirrors a sill or timber base, which functioned as the foundation for a light weight wall of unknown type. An outer row of posts flanked the ditch along the whole perimeter. The outer wall was probably sturdier and could represent a light wood plank wall on the basis of the postholes regular positioning 1,5 m apart. Two opposing entrances seem to have been positioned in the eastern half of each long wall. At this exact point lies the dividing line between the two main rooms of the longhouse, which consist of a sunken eastern part and a larger western part with pairs of posts, placed between the wall and the roof bearing posts.

From the rest of the country we can document another 6 two-aisled houses with wall-trenches, that also have a sunken floor or pairs of posts in the western end, all of which have been found in Jutland. Apart from these, there is one example from Slesvig-Holsten and a pair from Scania. There is also a pair of houses without wall trenches from eastern Jutland, which con-

tain inner posts similar to the Vestervang type houses. The main area distribution for this house-type lies between the Limfjord in northern Jutland and the kongedå river in southern Jutland. However future discoveries can naturally change this picture. The posts in the western end of the houses between the long walls and the central row of roof bearing posts may also have functioned as roof bearing posts. This is interesting, as these houses date to the same period as the earliest three aisled longhouses, as well as the as yet few examples of hybrid houses between two- and three-aisled houses. Furthermore they also have a similar distribution. Many indicators seem to therefore infer, that the Vestervang type house also represents hybrid forms between the two- and three-aisled house. One can therefore argue for a gradual but constant architectural evolution, which results in the general introduction of three-aisled houses around 1500 B.C. – a tradition which continued right up until the Viking Age.

Martin Egelund Poulsen, mag.art

Museumsinspektør
Museet på Sønderkov
Sønderkovgårdvej 2, 6650 Brørup
mep@sonderskov.dk

Lars Grundvad, cand.mag

Museumsinspektør
Museet på Sønderkov
Sønderkovgårdvej 2, 6650 Brørup
lg@sonderskov.dk

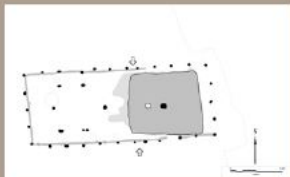
BYMÅRSK OG GEEST

Sydvestjyske bådgrave

Bronzealderbønder
i det sydjyske indland

Vestervang ved Vejen

Franske forbindelser

Sønderkov

Kinch og Grandsebladet

